

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 17.3.2026

Viite: Lausuntopyyntöne 10.3.2026

Lausunto HE 2/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (myöhemmin hankintalaki) muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

THL viittaa 11.3.2025 antamaansa lausuntoon työryhmämietinnöstä hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi ja esittää lausuntonaan HE 2/2026 vp:stä seuraavaa:

Yleisesti ottaen lausunnonantaja katsoo, että valmisteltavana olevan hankintalakia koskevan hallituksen esityksen tavoitteet ja keinot päämäärien saavuttamiseksi ovat selkeät nykyisessä maailmantilanteessa julkisten hankintojen näkökulmasta. THL pitää hankintalainsäädännön kehittämistä tärkeänä julkisten varojen tehokkaan käytön, kilpailun ja markkinoiden toimivuuden kannalta. Lausunnonantaja esittää varauksen siitä, tukevatko nyt esitetyt muutokset kuitenkin kaikilta osin edellä mainittuja tavoitteita. Lausunnonantaja korostaa, että hankintalainsäädännössä tulee huomioida tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatioiden toimintaympäristö, jossa hankinnat liittyvät usein tutkimusinfrastruktuuriin, laboratorio- ja tietojärjestelmiin sekä asiantuntijapalveluihin. Esityksen tavoitteet kilpailun vahvistamisesta, hankintojen avoimuuden lisäämisestä ja pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien parantamisesta ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. On arvioitava huolellisesti, etteivät muutokset kasvattaisi hallinnollista taakkaa tai kaventaisi hankintayksiköiden tarkoituksenmukaista harkintavaltaa.

Lausunnonantaja on poiminut uudistuksesta viisi keskeistä muutostavoitetta:

1. Tehokkuus ja kustannussäästöt julkisissa hankinnoissa
2. Sidosyksiköitä koskevat muutokset
3. Huoltovarmuutta, vastuullisuutta ja ympäristönäkökulmia koskevat muutokset
4. Pakollisten poissulkemisperusteiden lisääminen
5. Hankintayksiköiden tiedonsaantioikeuksien selkeyttäminen

Lausunnonantajan kommentit tunnistettuihin muutostavoitteisiin:

1) Tehokkuus ja kustannussäästöt

Markkinakartoituksen toteuttaminen olisi edelleen vapaaehtoista yli kymmenen miljoonan euron hankintoja lukuun ottamatta, mutta sen käyttöä hankinnan huolellisessa suunnittelussa korostettaisiin. Arvona kymmenen miljoona on verrattain korkea muuttaakseen aidosti nykyistä oikeustilaa, missä suuri osa hankintoja on tätä pienempiä. Toteutuneen markkinakartoituksen linkittäminen uudelleen kilpailutuksen välttämiseen on kannatettava ratkaisu. Hankinnan valmistelu ja vaatimusten määrittely ovat keskeisiä, jotta kaikki aidosti markkinoilla oleva kilpailutus saadaan hyödynnettyä. Kokemus kuitenkin on, että usein erityisesti ICT- ja terveystieteiden kilpailutuksissa toimijoita ei ole kuin 1 tai 2, jolloin onnistuneesta vaatimusten määrittelystä huolimatta tarjouksia ei saada kuin yksi. Näin ollen hankintalakiin olisi hyvä jättää tapauskohtaista liikkumavaraa ja tapauskohtaista sijaa harkinnalle. Julkisissa hankinnoissa vallitsevana lähtökohana ollut, että hankintayksiköllä tulisi olla laaja harkintavalta hankinnan kohteen suhteen. Tätä lähtökohtaa ei saa uhrata keinotekoiselle kilpailun varmistamiselle. Lausunnonantaja näkee tässä riskin epäonnistuneille ja hankintayksiköiden aidosta tarpeesta poikkeaville hankinnoille, joissa hankintayksikön tarve ja markkinat alkavat ohjata hankintoja. Tämä olisi ehdottomasti ei-toivottava seuraus ja saattaisi pahimmillaan johtaa hankintalain kiertämiseen ja läpinäkyvyyden huononemiseen.

Esityksessä ehdotetaan hankintojen jakamista osiin pääsäännöksi EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Lausunnonantaja pitää hankintojen osittamista lähtökohtaisesti myönteisenä, sillä se voi lisätä kilpailua ja parantaa pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin. Toisaalta tutkimus- ja tietojärjestelmähankinnoissa kokonaisuuden toimivuus voi

edellyttää yhtenäistä ratkaisua. Tämän vuoksi hankintayksiköille tulee säilyttää riittävä harkintavalta arvioida, milloin hankinnan jakaminen on taroituksenmukaista.

2) Sidosyksikköhankinnat

Sidosyksiköitä koskien 10 %:n omistusosuus voi olla turhan kategorinen ja pienempiä hankintayksiköitä syrjivä. Toivoisimme, että prosenttiosuudesta olisi mahdollista poiketa painavin perustein. On tilanteita, joissa sidosyksikköhankinnoilla saavutetaan aidosti myös laatua, turvallisuutta ja ennakoitavuutta.

Sidosyksikkösääntelyn tavoitteena on lisätä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Lausunnonantaja korostaa kuitenkin, että sääntelyn tulee mahdollistaa tarkoituksenmukainen yhteistyö julkisten toimijoiden välillä esimerkiksi tietojärjestelmä- ja tutkimusinfrastruktuuripalveluissa. Liian tiukka sääntely voi lisätä kilpailuttamisen tarvetta tilanteissa, joissa yhteistyöratkaisut ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokkaita.

3) Huoltovarmuus, hankintojen vastuullisuus ja ympäristönäkökulma

Lausunnonantajan toiminnassa hankinnat liittyvät usein kriittisiin terveys- ja tutkimusinfrastruktuureihin, kuten laboratorio- ja diagnostiikkalaitteisiin, tietojärjestelmiin sekä tutkimuspalveluihin. Näiden saatavuus ja toimintavarmuus ovat keskeisiä myös yhteiskunnan kriisinkestävyyden näkökulmasta. Huoltovarmuuden kannalta on tärkeää, että hankintayksiköillä säilyy mahdollisuus huomioda hankinnoissa esimerkiksi toimitusvarmuus, toimitusketjujen luotettavuus sekä toimittajien kyky ylläpitää palveluja häiriötilanteissa. Tämä on erityisen merkityksellistä terveyteen ja väestön hyvinvointiin liittyvissä hankinnoissa.

Ympäristönäkökulmasta on tärkeää, että hankintamenettelyt tukevat kestävien ratkaisujen käyttöä. Samalla on tärkeää varmistaa, että

ympäristökriteerien käyttö hankinnoissa on selkeää ja tarkoituksenmukaista eikä tarpeettomasti vaikeuta hankintamenettelyjä.

Lausunnonantaja nostaa esille, että terveydenhuoltoon ja lääke- ja huumausaineiden varastointiin liittyvissä hankinnoissa tulee huomioida myös lääkkeiden ja lääkinnällisten tuotteiden ympäristövaikutukset sekä asianmukainen hävittäminen ja kierrätys. Hankintayksiköille asetetut hankinnoissa huomioitaviksi asetetut ekologisuusvaatimukset ovat kasvamassa. Lausunnonantajan kokemuksen mukaan esimerkiksi tavaroiden kierrättäminen (lääkkeet) on nykyisellään vaikeaa, kun vastikkeeksi saatu tavara (tuoreet lääkkeet) katsotaan hankinnaksi, jolloin kynnysarvot ylittävissä tapauksissa kierrättäminen ilman kilpailutusta on hankintalain vastaista. Tällä on heijastuksia huoltovarmuuteen ja hankintojen vastuullisuuteen, kun tarkastelujakso on koko hankinnan elinkaari. Lääkkeiden kohdalla nykyisen hankintalain nojalla ainoat vaihtoehdot ovat vanhentuneiden lääkkeiden hävittäminen polttamalla miljoonien eurojen edestä niiden hyödyntämisen sijaan esimerkiksi hyvinvointialueilla tai kriisikohteissa tai niiden lahjoittaminen. Mikäli em. lääkkeet lahjoitettaisiin vastikkeetta seurauksena olisi markkinahäiriö. Toivomme mahdollisuutta poiketa uudistuvassa hankintalaissa hankintalain soveltamisalasta ja siten kilpailutusvelvoitteesta painavalla ympäristö- ja ekologisuus perusteella.

4) Lainvoimainen tuomio törkeästä kirjanpitorikoksesta sekä eräistä ympäristörikoksista olisi pakollinen peruste tarjoajan poissulkemiseksi

Erittäin kannatettava ja selkeä lisäys

5) Hankintayksiköiden tiedonsaantioikeuksien selkeyttäminen

Erittäin tervetullut ja kannatettava selvennys.

Lopuksi

THL pitää uudistusta tarpeellisena, mutta korostaa joustavuuden ja harkintavallan säilyttämistä, jotta hankinnat voidaan toteuttaa

tarkoituksenmukaisina, kustannustehokkaina ja laadukkaina kokonaisuuksina tutkimus- ja asiantuntijatoiminnan erityistarpeet huomioiden.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Hallinto- ja talousjohtaja

Mia Nykopp

LIITTEET

Liite 1. THL:n lausunto 11.3.2025 työryhmämietinnöstä hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamiseksi (diaarinumero THL/325/4.00.00/2025).

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä.

Viite: Lausuntopyyntöne 15.1.2025, diaarinumero: VN/4099/2024

Lausunto työryhmämietinnöstä hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Työ- ja elinkeinoministeriö on 15.1.2025 julkaistulla lausuntopyynnöllään pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta.

Lausuntoa pyydetään koko mietinnöstä.

Lausuntopalaute on muun ohella myös tärkeä osa varsinaisen hallituksen esityksen valmisteluun kuuluvaa vaikutusarviointia. Lausuntoa pyydetään erityisesti hankintojen valmistelusta ja sidosyksiköiden käytön rajoituksesta sekä niitä koskevien muutosehdotusten vaikutuksista.

Mietinnön luvussa 4 käsitellään sen sisältämien ehdotusten vaikutuksia. Luvussa arvioidaan muun muassa vaikutuksia yrityksiin, viranomaisiin, hallinnolliseen taakkaan sekä ympäristöön ja yhteiskuntaan. Muutosten vaikutusarviointityö on vielä meneillään, ja lausunnoista saatava palaute on tärkeä osa vaikutusten arviointia.

Hankintayksiköitä edustavia lausunnonantajia pyydämme lausumaan erityisesti mietinnön lakiehdotusten vaikutuksista hankintayksiköiden hallinnolliseen taakkaan, palvelujen järjestämistapoihin sekä käytännön hankintatoimeen.

Vastauksia pyydetään kaikilta vastaajaorganisaation toimialoilta, joissa tehdään hankintoja. Vastauksessa pyydetään yksilöimään, koskevatko vaikutukset tiettyjä toimialoja vai koko organisaation hankintakenttää.

Kaikkia lausunnonantajia pyydämme antamaan näkemyksenne mietinnön ehdotusten vaikutuksista sekä näkemyksenne mietinnön vaikutusarviointia koskevasta luvusta. Erityisesti, mitä vaikutuksia mietinnöstä puuttuu, ja onko esitettyjä vaikutuksia arvioitu mielestänne oikein.

THL kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja lausuu seuraavaa.

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

- 1. Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä?
Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?**

Lausunnonantajana pidämme kannatettavana, että hankintalain korjaustarpeita tarkastellaan.

Kannatamme selkeyttä ja johdonmukaisuutta hankintalainsäädännössä. On tärkeää, että lainsäädäntö tukee hankintayksiköiden tehokasta hankintatoimintaa ja mahdollistaa joustavien, taloudellisten ja tehokkaiden hankintaprosessien toteuttamisen, tähdäten hallinnollisen taakan vähenemiseen. On tärkeää, että lainsäädäntö tukee jatkossakin hankintayksiköiden autonomiaa ja mahdollistaa hankintalaista poikkeamisen, mikäli perusteluita tällaiselle löytyy.

Esitystä kokonaisuutena tarkastellessa suhtaudumme varauksella siihen, tukevatko nyt esitetyt muutokset edellä mainittuja tavoitteita. Mikäli hankintaprosessin kesto pidentyy esimerkiksi kilpailutuksen uusimistarpeen myötä, on kustannuksiin laskettava myös uuden kilpailutuksen valmisteluun käytetty virkatyöaika. Hankintayksiköiden hallinnollinen taakka perusteluvollisuuksien myötä mitä ilmeisimmin kasvaa.

Toki yhtä aikaa ymmärrämme, että laajan perusteluvelvollisuuden tavoite on varmistaa hankintatoiminnan läpinäkyvyys ja varmistaa markkinoilla olevan kilpailun hyödyntäminen maksimaalisesti. Hankintayksikkö pyytää huomioimaan, että ratkaisu ei välttämättä ole hankintalainsäädännön kiristäminen, vaan nykyisen lainsäädännön sisältämän perusteluvelvollisuuden valvominen. Huolelliset hankintayksiköt, kuten lausunnonantaja, toteuttaa perusteluvelvollisuutensa jo nyt erittäin huolellisesti ja kokee mahdollisen sääntelyn kiristämisen entisestään tältä osin kohtuuttomana - väärä keino, oikeaan ongelmaan.

On tärkeää, että kilpailutuksen lisääminen ei aiheuta kohtuuttomia kustannuksia tai viivästyksiä hankintaprosesseissa. Tietyillä aloilla, kuten esimerkiksi lääketieteen ja lääketieteellisten laitteiden osa-alueilla ehdotetuista muutoksista erityisesti uudelleenkilpailuttamisvaatimus yhden tarjouksen tilanteessa voi johtaa jopa kustannusten kasvuun kilpailutusprosessin tullessa kalliimmaksi hankintayksikölle aikatauluviihteestä puhumattakaan.

Yleiskommenttina huomautamme, että muutokset aiheuttavat uusia tulkinta- ja linjanvetotilanteita, joten oikeustila lienee tulkinnanvarainen jonkin aikaa uudistusten voimaantulon jälkeen, ennen kuin tulkintoista saadaan oikeuskäytäntöä markkinaoikeudesta tai korkeimmasta hallinto-oikeudesta.

Hankintayksiköiden oikeussuojan heikentymisen uudistusten myötä tilanne voisi johtaa epävarmuuteen lainvoiman saavuttamisen hetkestä ja näin lisätä valitusten määrää. Olisikin tärkeää, että hankintayksiköillä olisi muutosten voimaantultua selkeät ohjeet, käytännössä siis riittävän laajat ja yksityiskohtaiset perustelut hallituksen esityksessä uusien pykälien tulkitsemisen tueksi.

Hankintojen valmistelu

- 2. Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.**

Kannatamme huolellisen markkinakartoituksen tekemistä osana kilpailutusprosessia, mutta kaipaamme kuitenkin selkeämpiä ohjeita hankintapäätöksen sisällöllisille vaatimuksille, samoin jälki-ilmoituksen sisältöön. Nyt esityksessä oleva muotoilu ”hankinnan kohteen laajuuteen nähden sopivana”, jättää tulkintaa hieman avoimeksi sen suhteen, mikä on riittävä taso tarkastelulle ja kuinka se on dokumentoitava.

Kannatamme mahdollisuutta tarkastella markkinoita eri tavoin, hankinnan kohteen laajuuteen nähden sopivalla tavalla. Tietyillä spesifeillä aloilla, joissa hankintayksiköt tuntevat markkinat tarkoin vuosien ja jopa vuosikymmenten ajalta, markkinakartoituksen tekeminen on jopa tehokkaampaa ja nopeampaa muilla tavoin, kuin ilmoitusmenettelyä käyttämällä.

Jatkossa hankinnat voidaan tehdä eri kielillä, joista mahdollisuus julkaista ilmoitus myös englannin kielellä on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kaltaiselle tutkimuslaitokselle erittäin toivottavaa. Kannatamme, että kirjaukset saatetaan kielilain kanssa yhteen niin, ettei tulkintatilanteita synny. Pidämme kannatettavana yhtäältä sitä, että hankintayksiköllä olisi myös edelleen mahdollisuus julkaista hankintailmoitus ainoastaan suomen tai ruotsin kielellä, mutta toisaalta myös sitä, että hankintayksiköille luodaan mahdollisuus julkaista kansallisia hankintoja myös englannin kielellä.

65 § on tarkoitus lisätä mainita siitä, että jos hankinnan ennakoitu arvonlisäveroton kokonaisarvo ylittää 10 miljoonaa euroa, hankintayksikön tulee tehdä markkinakartoitus tai arvioida hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja osana hankinnan suunnittelua. Mietinnön kohdassa 4.1.1.3 mainitaan vielä hallitusohjelma, jossa puhutaan ymmärtääksemme saman asian kohdalla analyysistä.

Haluaisimme tarkennusta siihen, millaista ja kuinka kattavaa analyysiä tässä tarkoitetaan vai riittääkö 65 §:ssä mainittu markkinakartoitus ja hankinnan eri toteutusvaihtoehtojen arviointi. Lisäksi pyytäisimme tarkennusta siihen, kuinka tämä mahdollinen arviointi tulee dokumentoida, jotta se on dokumentoitu riittävällä tavalla.

Mikäli hankintayksikkö tarkastelee markkinoita jatkuvasti osana toimintaansa ja tuntee reaaliaikaisen markkinatilanteen markkinoista jo ennen hankinnan käynnistystä, haluaisimme varmistusta sen suhteen, kuinka kevyt ja kuinka vanha dokumentointi tässä tapauksessa on riittävää.

Pyytäisimme myös kiinnittämään huomiota käsitteen määrittelyyn, mitä lausunnon pyytäjä tarkoittaa käsitteellä ”analyysityökalu”.

3. Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?

Esitetyn 75 §:n osalta pidämme kannatettavana vaatimusta hankintasopimuksen jakamisesta osiin, kunhan tästä voidaan perustellusti tai markkinakartoituksen avulla poiketa. Kannatamme myös esitetystä siitä, että markkinakartoitus voidaan tehdä usealla eri tavalla, kunhan se on dokumentoitu. Kannatamme laajaa hankintavaltaa sen suhteen, kuinka dokumentointi tulee tehdä.

Huomautamme kuitenkin, että valittamismahdollisuus tehdyistä väli päätöksistä pitkittää kilpailutusprosessia, sillä tämä avaa tarjoajille helpon valitusmahdollisuuden pitkittääkseen hankinnan toimeenpanoa.

Asia sisältää mielestämme tulkintaa ja markkinaoikeus joutuu ottamaan kantaa, onko hankintayksikön perustelut jakamatta jättämiselle riittävän erityinen ja painava syy.

Esitetyn 124 §:n osalta pyytäisimme selkeytystä tilanteisiin, joissa hankintakertomusta ei laadita. Pyytäisimme konkretiaa sen suhteen, mikä tai mitkä ovat ne hankinta-asiakirjat, joista tämän tulee selvitä. Nykymuotoisena tulkitsemme, että tämä täytyy dokumentoida hankintailmoitukseen ja/tai hankintapäätökseen, mutta avoimeksi jää, onko dokumentointi vain toisessa näistä riittävää.

Esitetyn 125 §:n osalta pidämme kannatettavana, että tehdyllä markkinakartoituksella tai kilpailutuksen jakamisella osiin voidaan välttyä kilpailutuksen keskeyttämiseltä ja tarpeelta tehdä uusi kilpailutus. Ehdotamme, että lainsäätäjän olisi hyvä vielä tarkastella alakohtaisesti löytöisikö suoraan sellaisia toimialoja, joissa pääsäännöstä voitaisiin poiketa suoraan ilman markkinakartoitusta tai kilpailutuksen jakamisella osiin. Hallitut poikkeustilanteet auki kirjattuna auki toisivat varmuuttasi, että hankintayksiköt toimivat tulkinnoissaan alusta asti oikein ja yhdenmukaisesti.

Esitetyn 125 §:n muotoilu tarkoittaa käsityksemme mukaan sitä, että päätöksestä olla keskeyttämättä hankintaa saa valittaa markkinaoikeuteen. Avoimeksi kuitenkin jää, kuka on kelpoinen valittamaan asiasta, eli mitä asianosaisaseman syntyminen tässä tilanteessa edellyttää. Jos hankintaa ei keskeytetä, sanamuoto ei mitä ilmeisimmin edellytä tekemään asiasta erillistä päätöstä, vaan valitusprosessi tulee ajankohdaiseksi vasta varsinaisen hankintapäätöksen tekemisen yhteydessä. Tällöin asia tulee asianosaisjulkiseksi vasta hankintapäätöksen teko hetkellä, ei tosiasiallisen päätöksenteon hetkellä. Lausunnonantajana ja hankintayksikkönä pohdimme, voiko tämä uusi 125 §:n sääntely johtaa tilanteeseen, hankintayksiköllä on velvollisuus tehdä tarpeittensa vastaisia ratkaisuja pakottavan lainsäädännön noudattamiseksi.

Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti suhtauduttu sallivasti hankintayksikön oikeuteen keskeyttää tai olla keskeyttämättä hankinta. Hankintayksiköllä on ollut laaja päätösvalta asian suhteen emmekä näe kannatettavana kaventaa tätä harkintavaltaa.

Huomautamme, että epäselväksi jää myös se, kuinka ja missä hankintaprosessin vaiheessa 125 §:n noudattamista valvotaan.

4. Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

5. Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Suhtaudumme varauksella sidosyksikköhankintojen 10 % osuuden vaatimukseen ja siirtymäajan riittävyyteen. On tärkeää, että siirtymäaika on riittävä ja että muutos ei johda kohtuuttomuuteen tai sopimuksettomiin tilanteisiin.

6. Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Esitämme, että 10 %:in vaatimusta voitaisiin vielä tarkastella uudelleen niin, että prosentti olisi esitettyä alhaisempi. Muutos tarkoittaa käytännössä sitä, että vain 10 toimijaa voi omistaa yhdessä sidosyksikön. Pidämme tätä määrää liian alhaisena, sillä toimivia sidosyksikkösuhteita voi olla olemassa, vaikka prosentti olisi tätä alhaisempi, esimerkiksi 1-2 %.

Kuvaamme esimerkin toimivasta sidosyksikkörakenteesta kohdassa 7. joka tällä hetkellä käytössä olevien tietojemme mukaan tulisi muutosten kohteeksi, mikäli vaade 10 % säilytetään ennallaan.

Pidämme kannatettavana esimerkiksi CSC:n huomioimisen poikkeusperusteena.

7. Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

Lausunnonantajalla toimivia sidosyksikkösuhteita, joista osassa 10 % vaatimus omistusosuudesta ei täyty.

Konkreettinen esimerkki 10 % vaatimuksen lisäämisestä lakiin, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos: Sidosyksiköksi tunnistamamme FINBB on osuuskuntamuotoinen yritys, jonka omistajia ovat viisi hyvinvointialuetta, HUS, kuusi Suomen suurinta yliopistoa sekä Terveysten ja Hyvinvoinnin Laitos (THL). Kun omistajia on yli 10 toimijaa, lainmuutoksen myötä ainakin osa toimijoista joutuu jatkossa kilpailuttamaan tai hankkimaan suorahankintana (suorahankintaperusteiden täyttyessä) palvelunsa FINBB:ltä. Asia olisi ratkaistavissa, mikäli lainsäätäjä voisi harkita uudelleen prosenttiosuuden suuruutta ja päätyä 10 %:ia matalampaan prosenttiin.

10 %:in säilyttäminen johtaisi toimivien sopimuskokonaisuuksien uudelleentarkasteluun ja käytännössä kilpailuttamis- tai suorahankintaprosessiin yhdessä tai useammassa edellä mainitsemissamme hankintayksikössä. Näemme, että tällaisella muutoksella ei saavuteta konkreettista hyötyä, vaan pyrittäisiin purkamaan toimivaa sopimusyhteistyötä sellaisten kumppanien välillä, jotka ovat tosiasiallisesti ainoat toimijat, jotka voivat saavuttaa saman lopputuloksen.

8. Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

8. Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

Näemme, että sopimussuhteiden uudelleentarkasteluun voi liittyä mahdollisuus saada lopputuloksena taloudellisesti ja/tai laadullisesti parempi sopimus.

9. Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Mikäli muutokseen 10 %:in vaatimuksesta tai tätä alemmasta prosentuaalisesta vaatimuksesta ryhdytään, siirtymäajan tulisi olla riittävä, jotta sidosyksikköhankinnat voidaan toteuttaa muilla menettelyillä halutusti ja ilman kohtuuttomia kustannuksia.

10. Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

Joudumme ensin odottamaan tekevätkö ministeriöt muutoksia sidosyksiköiden omistussuhteisiin tai ryhtyvätkö sidosyksiköt tällaisiin toimenpiteisiin itse. Näiden asioiden ratkeaminen ei ole hankintayksikön käsissä vaan se joutuu odottamaan ratkaisua muilta. Vasta tämän jälkeen hankintayksikkönä pystymme arvioimaan, mitä muutoksia on tehtävä, jotta hankintamme ovat edelleen lainmukaisia.

11. Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat taroituksenmukaisia?

Kyllä. Mikäli prosenttiosuus jätetään 10 %:iin, olisi kohtuullista, että poikkeusperusteita on olemassa siten, että mikäli muut kriteerit täyttyvät, mutta prosenttiosuusvaade ei täyty, olisi esimerkiksi kirjallisesti perustelemalla mahdollisuus poiketa tästä.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

12. Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

THL pitää tärkeänä, että turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökohtia huomioidaan hankintaprosesseissa. Turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökohtien huomioiminen on tärkeää erityisesti kriittisissä hankinnoissa, kuten lääke- ja terveydenhuoltohankinnoissa.

On tärkeää, että hankintayksiköillä säilytetään riittävä oikeus ja velvollisuus varmistaa hankintojen turvallisuus ja huoltovarmuus. Uudistuksen ei tulisi johtaa siihen, että markkinaoikeuden tiukat tulkinnat vaikeuttaisivat hankintojen ennakoimista. Lainsäädännön tulisi tukea joustavuutta ja varautumista.

Pidämme muutoksia kannatettavina, koska niiden avulla mahdollistetaan muiden lakien hyödyntäminen tilanteissa, joissa hankinnan kohteeseen sisältyy turvallisuusluokiteltua tietoa. Emme kannata hankintayksikköä velvoittavien osioiden lisäämistä tähän kokonaisuuteen.

Huomautamme, että tällä hetkellä hankintayksiköt joutuvat tällä hetkellä viittaamaan useampiin eri lakeihin, viittauksia ja tulkintaa tehdään sekä hankintalakiin, julkisuuslakiin ja putu-lakiin viitaten. Pyytäisimme vielä tarkastelemaan ja varmistamaan, että tulevat muutokset eivät luoristiriitoja tai aiheuta tulkintatilanteita em. lakien välille. Myös lakiviittauksiin olisi hyvä vielä kiinnittää huomiota eri käytännön tilanteiden näkökulmasta niin, että asianmukainen salaaminen on mahdollista tarvittaessa. Mikäli viittaussäännöksiä voidaan selkeyttää tässä yhteydessä, pidämme asiaa kannatettavana.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

13. Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa. Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

Pidämme kannatettavana ehdotusta luopua rikosrekisteriotteiden pyytämisen pakollisuudesta. Tämä vähentää hankintayksiköiden työtaakkaa ja nopeuttaa prosessia. Hankintayksikön linjattavaksi jää, jatketaanko tästä huolimatta vanhaa käytäntöä tarkastaa otteen.

Muutos helpottaa sopimuskaudelle siirtymistä ja nopeuttaa prosessia, koska tälläkään hetkellä kaikista yksityishenkilöistä tai ulkomaisista yrityksistä ei ole saatavilla sellaista vastaavaa otetta, jonka Oikeusrekisterikeskus Suomessa pyynnöstä antaa. Käytännössä olemme jo nyt joutuneet tyytymään vapaamuotoisiin vakuutuksiin, joita on käytetty otteet korvaavana dokumenttina lain säädösten täyttämiseksi.

Muutos vaatii linjanvetoa hankintayksikössä, mutta tästä ei muodostu kohtuutonta haittaa.

Riskinä uudistuksessa on se, että kun laissa ollut vakio toimittaa otteet poistuu, yritykset eivät välttämättä pysty toimittamaan otteita jatkossa niin nopeasti, mikäli niitä ei ole valmiina. Lisäksi asema sopimuskumppanina voi kärsiä, mikäli jatkamme totuttua tapaa säännönmukaisesti tarkastaa otteet toisen hankintayksikön siirtyessä siihen, ettei otteita enää tilata.

Pohdimme, olisiko avoimuuden näkökulmasta riittävä toimenpide ilmoittaa rikosrekisteriotteen toimittamisvelvollisuus hankintailmoituksessa, jotta prosessin sujuvuus voidaan taata niillekin hankintayksiköille, jotka otteet haluavat edelleen tarkastaa.

Pohdimme, tuoko uudistus tosiasiallista keventymistä hallinnolliseen taakkaan. Hankintayksikön on ilmeisesti jatkossakin annettava pohja käyttöön vakuutukselle.

Nykykäytännön puolesta puhuu selkeys ja yksiselitteisyys, vaikka ulkomaisten toimittajien otteiden kanssa on ollut vastaavuusongelmaa.

Hankintojen ilmoittaminen

14. Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Hankintalain 58 §:ssä säädetään hankintojen ilmoitusvelvollisuudesta. Hankinnasta ilmoittaminen kattaisi jatkossa velvoitteen jälki-ilmoituksen julkaisemisesta myös 40 ja 41 §:ssä mainitusta suora-hankinnasta.

Ehdotamme kuitenkin, että selvyiden vuoksi esityksessä olisi hyvä todeta, että muutos ei aiheuta velvollisuutta ilmoittaa tavanomaisen option käyttöönotosta enää uudelleen, mikäli ilmoitus optiosta on tehty aiemmin jälki-ilmoituksella.

Huomautamme, että jälki-ilmoituksen julkaiseminen myös kansallisista ilmoituksista lisää hieman hallinnollista taakkaa, joka tulee huomioida, mutta ymmärrämme tämän raportoinnin näkökulmasta ja pidämme esitettyä kannatettavana.

15. Muut huomiot

Yhden tarjouksen tilanne

Ehdotamme, että lausunnon pyytäjä voisi vielä epäselvyyksien välttämiseksi selkeyttää sitä, mihin perustelut yhden tarjouksen tilanteessa tulee kirjata: Riittävätkö perustelut hankintapäätöksellä, vai halutaanko nämä perustelut näkyviin myös jälki-ilmoitukselle?

Mielestämme uudistus ei saa johtaa siihen, että jatkossa kaikista hankinnoista tulisi laatia hankintakertomus.

Pyytäisimme tarkennusta sen suhteen, miten määritellään poikkeus erityisen painavasta syystä, jotta tulkintaeroilta välttyttäisiin. Lisäksi oikeuskäytännön saaminen tulkintaa linjaamaan kestää aikaa, joten huolelliset perustelut esitöissä auttaisivat tänä väliaikana. Näemme, että muutoksella on vaikeuttavia vaikutuksia lakeihin perustuvan toiminnan ylläpidon suhteen.

Huomautamme, että yhden tarjouksen tilanne aiheuttaa tiettyä ennakkoimattomuutta sen suhteen, kuinka uudistus tulee käytännössä näkymään. Kuinka tosiasiallisesti oikeussuoja turvaamaan, jos perustelut näkyisivät vain jälki-ilmoituksella sopimuskauden ollessa jo voimassa? Lisäksi mielestämme on tulkinnanvaraista, kuinka pitkä valitusaika on ja onko valittajien piiri rajattu vain asianosaisiin.

Mielestämme maininta ”Lähtökohtaisesti kilpailuttaa uudelleen”, ei mainintana tunnu soveltuvan lakitekstiksi vaan lain tulisi olla tässä asiassa yksiselitteisempi ja tarjota vastauksia missä tilanteissa tarvitsee kilpailuttaa uudelleen ja onko tästä velvoitteesta ns. poikkeusperusteita.

Esitetty muotoilu ei huomioi alojen erityispiirteitä, esimerkiksi lääkettä, jossa pääsääntöisesti ollaan yhden ainoan toimittajan tilanteessa ja mahdollisuus kilpailuttaa hankinta on poikkeustilanne.

Huomautamme myös, että uusi ehdotus voisi johtaa myös tiettyyn taktikointiin aloilla, joissa kilpailijoita ei ole monta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa markkinat ovat jakautuneet kahden toimittajan välille, toinen tarjoaja voi olla jättämättä tarjousta, jos tarjouspyynnön sisältö ei sen mielestä vastaa sen toiveita.

Uudelleenkilpailuttamisvelvoite laissa tarkoittaa siis sitä, että myös tarjoajat tietävät, että kilpailutus on julkaistava uudelleen ja hankintayksikkö todennäköisesti joutuu muokkaamaan vaatimuksiaan, jotta se saisi molemmat alalla toimivat yritykset tarjoamaan kilpailutukseen.

Hankintalain hallinnollinen byrokratia vaikuttaa lisääntyvän. Perusteleminen kirjallisesti kuormittaa hankintayksikköä, kun se joutuu laatimaan perustelumuistioita.

Mikäli tämä johtaa uudelleenkilpailuttamiseen laadusta tinkien, voiko hankintayksikön oma autonomia siitä, että se saa määrittää hankittavat palvelut tai tuotteet, kärsiä?

Lisäksi toivoisimme selkiytystä siihen, kuka voi valittaa ja kuinka pitkä valitusaika on.

Kilpailutuksen läpimenoaikojen arviointi voi vaikeutua, kun yhden tarjouksen tilanteeseen ei välttämättä voida etukäteen varautua. Esimerkiksi rahoitusten saamatta jääminen voi olla konkreettinen seuraamus siitä, että hankintailmoitus joudutaan julkaisemaan uudelleen ja odotamaan, saataisiinko ilmoitukseen uudemmallalla kierroksella vähintään kaksi tarjousta. Tämä aiheuttaa riskiä hankintayksiköille, jotka ovat hankinnoissaan ulkoisen rahoituksen varassa.

Ehdotetut muutokset voivat aiheuttaa asennemuutoksia kilpailuttamiseen, joka voidaan kokea entistä vaikeampana, kun perusteluvelvollisuus nousee ja lisäksi prosessi sisältää uuden mahdollisen vaiheen uudelleenkilpailuttamisesta.

Tämä muutos voi mahdollisesti johtaa suoraankintoihin tilanteissa, joissa tiedetään, että alalla on vain yksi toimija – suoraankinnan perusteleminen ja ilmoituksen julkaisu voidaan kokea joustavampana ja varmempana keinona viedä hankintaprosessi läpi ja riskit suoraankinnan perusteiden olemassaolosta voidaan kokea hallittavampana riskinä, koska oikeuskäytäntöä tulkinnasta on olemassa.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Hallinto- ja talousjohtaja

Mia Nykopp

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This document contains 20 pages before this page
Dokumentet inneholder 20 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 20 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 20 sider før denne side

Detta dokument innehåller 20 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende